

УДК 378.147:811.161.2

Марія Оліяр

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНО-СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Мария Олияр

НАУЧНЫЕ ПОДХОДЫ К ПРОБЛЕМЕ ФОРМИРОВАНИЯ КОМУНІКАТИВНО-СТРАТЕГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Mariya Oliyar

THE SCIENTIFIC APPROACHES TO THE PROBLEM OF FORMATION OF THE COMMUNICATIVE-STRATEGIC COMPETENCE OF FUTURE ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS

Анотація. У статті охарактеризовано поняття «комунікативно-стратегічна компетентність». Визначено основні наукові підходи до проблеми формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів та шляхи їх реалізації.

Ключові слова: комунікативно-стратегічна компетентність, особистісно-прагматичний підхід, компетентнісний підхід, комунікативно-діяльнісний підхід, культурологічний підхід, системно-синергетичний підхід.

Аннотация. В статье охарактеризовано понятие «коммуникативно-стратегическая компетентность». Определены основные научные подходы к проблеме формирования коммуникативно-стратегической компетентности будущих учителей начальных классов и пути их реализации.

Ключевые слова: коммуникативно-стратегическая компетентность, личностно-прагматический подход, компетентностный подход, коммуникативно-деятельностный подход, культурологический подход, системно-синергетический подход.

Annotation. The article characterizes the idea of "communicative-strategic competence". It also defines the main scientific approaches to the problem of formation of communicative-strategic competence of future elementary school teachers as well as the ways of their implementation.

Key words: communicative-strategic competence, personal-pragmatic approach, competence approach, communication-activity approach, cultural approach, systemic-synergistic approach.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Зміни в цілях і змісті освіти, які відбулися в кінці ХХ – на початку ХХІ століть, викликані входженням нашої держави в європейський освітній високотехнологічний інформаційний простір, що передбачає вільний розвиток творчого потенціалу людини, здатність критично мислити, знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, творчо розв'язувати проблеми, постійно працювати над саморозвитком і самоосвітою. За умов інтеграції і глобалізації економіки, культури, соціальної сфери, зростання комунікативності та інформаційної насиченості життя рівень освіти громадян стає стратегічно важливим чинником подальшого прогресу суспільства, економічного добробуту та національної безпеки.

Докорінні зміни, які забезпечать мобільність та конкурентоздатність майбутніх спеціалістів, необхідні і в галузі вищої педагогічної освіти. Сьогодні потрібна побудова системи неперервної освіти інноваційного гуманістичного характеру, здатної виконати соціальне замовлення щодо фахової підготовки вчителя, забезпечити динамізм його особистості в сучасних швидкозмінних умовах. Нові завдання, які стоять перед професійною освітою, відображені в таких державних документах, як закон "Про вищу освіту", Національна доктрина розвитку освіти в Україні, Концепція педагогічної освіти, державна програма "Вчитель".

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми, її актуальність. Основою розвитку сучасної системи освіти, в тому числі й професійної підготовки майбутніх учителів, є гуманістичний підхід. Він є визначальним як у теоріях навчання та виховання, розроблених класиками педагогіки (Я.А.Коменський, Ж.-Ж.Руссо, Й.-Г.Песталоцці, Ф.А.-В.Дістервег, М.Монтессорі, Р.Штайнер, С.Френе, К.Ушинський, С.Русова, А.Макаренко, В.Сухомлинський та ін.), так і в працях сучасних учених (І.Бех, А. Бойко, І.Зязюн, В.Киричок, Б. Кобзар, М.Красовицький, В.Матіяш, А.Сущенко, Т.Сущенко, Н.Щуркова та ін.). Зокрема, проблемі формування педагогів-

гуманістів присвятили свої дослідження І.Зязюн, Н.Кичук, І.Кіреєва, В.Матіяш, О.Мороз, Н.Ничкало, Н.Савчак, В.Семиченко, С.Сисоєва, Н.Тарасевич, М.Ткаченко та ін. Теоретико-методичні засади підготовки вчителя у вищих навчальних закладах розглядалися у працях О. Абдулліної, Р.Гуревич, Н. Мойсеюк, О. Пехоти, М. Сметанського, О. Шестоपालюк, Н. Щуркової; професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів - у дослідженнях Н. Бібік, В. Бондаря, О. Кучерявого, С. Литвиненко, Л. Хомич, Л. Хоружої, І. Шапошнікової та ін.

Незважаючи на велику кількість досліджень, присвячених проблемам професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів, питання формування різних сторін їх комунікативної компетентності, зокрема стратегічного аспекту, залишається недостатньо розкритим.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Метою нашої статті є характеристика поняття «комунікативно-стратегічна компетентність» та визначення найважливіших підходів до формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Підписання Україною Болонської декларації зумовило нове бачення стандартів професійної освіти. Центром уваги у вузі стає студент як активний суб'єкт навчально-виховного процесу, у той час як найважливішою функцією викладача є забезпечення якомога більш сприятливих умов для особистісного розвитку майбутніх учителів і творчого засвоєння ними навчальної інформації. При цьому дуже важливе значення має мистецтво спілкування зі студентами та застосування нових сучасних технологій їх навчання.

У зв'язку з цим виникла необхідність визначення нових підходів до побудови процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. Поняття підходу в науковій літературі означає вихідну базову

позицію, тобто стратегію певного виду діяльності людини. Зокрема, в Україні чимраз більше утверджується розуміння, що здійснювати суттєві зміни у всіх сферах суспільного життя, ефективно працювати в умовах ринкової економіки, брати на себе відповідальність може лише самодостатня особистість. Демократизм та гуманістична парадигма в суспільстві можуть базуватися лише на чіткому розумінні людини як найвищої суспільної цінності, яка має право на всебічний індивідуальний розвиток і самореалізацію відповідно до своїх природних здібностей та інтересів. Тому принцип гуманізму є визначальним у державній освітній політиці, а це, в свою чергу, вимагає змін у змісті та статусі навчальних дисциплін. «...сучасні гуманістичні пріоритети вищої педагогічної освіти вимагають розвитку суб'єктності майбутніх педагогів, їх самостійності, творчої активності, посилення відповідальності за власний професійний розвиток» [8, с 3].

Саме з цим пов'язане утвердження в Україні особистісно орієнтованого підходу в освіті як відображення людиноцентристських гуманістичних цивілізаційних тенденцій. Педагогіка авторитаризму, при якій учень виступає об'єктом виховного впливу педагога, змінюється на педагогіку толерантності з характерними для неї суб'єкт-суб'єктними відносинами між учителем та учнями.

Особистісно орієнтований підхід має дуже давню історію, однак у масовій практиці роботи школи він утвердився порівняно недавно. З середини ХХ століття представники гуманістичної психології (К. Роджерс, А. Маслоу, А. Комбс, Р. Мей, В. Франкль, Р. Берне та ін.) розробили Я-концепцію, за якою визнається унікальність особистості кожної людини. Відповідно успіху в шкільному навчанні можна домогтися тоді, коли буде врахована реальна Я-концепція учня. Ці ідеї одержали назву особистісного підходу, а в дидактиці – особистісно орієнтованого навчання (К. Абульханова, І.Кон, А. Мудрик, В.Давидов, Я. Коломинський, А.Петровский, І. Якиманська та ін.). Сутність даного підходу визначається І. Якиманською як визнання учня головною

діючою фігурою всього освітнього процесу. Ця теза обумовлює зміст, методи навчання і стиль взаємовідносин між педагогом та учнями, при якому учень є рівноправним партнером у навчальній діяльності, а вчитель зобов'язаний створити оптимальні умови для його саморозвитку. Зміст навчання спрямований не лише на запам'ятовування навчального матеріалу, а в першу чергу на розвиток самостійності та оригінальності мислення. Навчання, спрямоване на розвиток особистості учня, характеризується повагою до нього, врахуванням неповторності (суб'єктності) внутрішнього світу, добором оригінального змісту, методів та форм навчання [9].

В аспекті особистісно орієнтованого навчання важливим є прагматичний підхід, за яким учень, студент сприймається як самостійний мислячий прагматик. Саме прагматизм як філософський підхід допомагає утвердити в нашому суспільстві розуміння незаперечної цінності й унікальності кожної людської особистості, її життя, результатів її праці. Згідно з цією теорією, метою навчання має виступати формування здатності до самоосвіти і самовдосконалення, збагачення досвіду людини, необхідні для вирішення різноманітних життєвих завдань.

Започаткований американським філософом Ч.Пірсом [7] і розвинутий надалі у працях В. Джеймса, Д. Дьюї, Д. Г. Міда та ін., прагматизм стає філософією нового значення для України в умовах, коли необхідно протистояти процесам регіоналізації та глобалізації. Тверезий реалістичний погляд на світ, у якому панує жорстока конкуренція, допомагає віднайти чітко визначенні шляхи суспільного прогресу, зрозуміти справжнє значення освіти для подальшого розвитку держави. Включившись у Болонський процес, вища освіта України не повинна втратити тих позитивних надбань, які склалися десятиріччями на теренах нашої держави, дбати про корисність інтеграції в європейський освітній простір для вітчизняної системи освіти, зростання її якості та конкурентоздатності, а не сліпо копіювати європейські зразки. При цьому слід виходити з таких позитивних передумов, як однаковість вимог та

рівність можливостей, прозорість і єдність критеріїв [3, с. 12-13]. Отже, прагматичний підхід має охоплювати всю систему навчально-виховної роботи у вищій школі, визначаючи її доцільність, значущість для сьогодення і майбутнього, законність і порядок у роботі, високий рівень відповідальності як викладачів, так і студентів.

Важливим для нашого дослідження є те, що в філософії прагматизму критерієм істинності та значущості виступає практика. У повсякденному розумінні поняття «прагматичний» означає практичну спрямованість діяльності на досягнення максимальної користі для людини. У галузі професійної підготовки майбутніх учителів також можна вважати освіту якісною лише в тому випадку, коли одержані у вузі знання мають практичну значущість для майбутньої професійної діяльності.

Сучасним цілям освіти найбільш повно відповідає компетентнісний підхід. Питання становлення даного підходу в світовій та вітчизняній психолого-педагогічній науці розглядали такі відомі вчені, як В. Байденко, Н. Бібік, А.Богущ, В. Болотов, Е.Бондаревська, В. Введенський, А. Вербицький, Г. Гаврищак, І.Гудзик, І. Зімня, В. Краєвський, Я. Кодлюк, О. Локшина, С. Ніколаєнко, О. Овчарук, О.Пометун, Д.Равен, К. Савченко, С.Трубачева, Р.Уайт, Р. Хайгерті та ін. Він передбачає формування ряду компетенцій/компетентностей студентів. Новий етап у розвитку професійної освіти можна охарактеризувати як особистісно орієнтований підхід, спрямований на розвиток компетентнісної сфери майбутніх спеціалістів. Потреба в компетентнісному підході виникла у зв'язку з необхідністю якісно змінити зміст освіти відповідно до сучасних світових стандартів, а також тісно пов'язати знаннєву сферу з її застосуванням на практиці.

Важливість компетентнісного підходу для нашого дослідження полягає в тому, що він є актуалізацією особистісного та прагматичного аспектів професійної підготовки майбутніх учителів. На відміну від традиційного підходу, який передбачав засвоєння студентами певної суми знань, умінь та

навичок, нині приходить розуміння того, що жодна система освіти не здатна в сучасних умовах забезпечити людину знаннями на все життя, оскільки інформаційний потік зростає та змінюється дуже швидко. Отже, учитель, як і будь-який інший спеціаліст, так само швидко може стати неконкурентоспроможним, якщо не буде постійно оновлювати свої знання. Тому в сучасному інформаційному суспільстві поняття кваліфікації замінюється поняттям компетентності, яка формується у процесі використання людиною в практичній діяльності все нових і нових знань та дає можливість знаходити рішення у будь-яких ситуаціях.

Учені розмежовують поняття компетенції та компетентності. Під компетенцією розуміють соціальну вимогу до освітньої підготовки, яка виражається сукупністю взаємопов'язаних смислових орієнтацій, знань, умінь, навичок учня, непобхідних для здійснення особистісно і соціально значущої продуктивної діяльності. Компетентність – це володіння відповідною компетенцією, яке включає особистісне ставлення учня до неї та до предмета діяльності. Зміст кожної з компетентностей, на думку сучасних учених, являє собою складну систему, яка містить знання, уміння, навички, а також процедури творчої діяльності та емоційно-ціннісні установки [5, с. 134-135].

Науковцями розроблена класифікація компетентностей, серед яких виділяють ключові, міжпредметні та предметні [6, с. 60]. Комунікативна компетентність, яка включає комунікативно-стратегічну складову, – одна з ключових, оскільки є багатофункціональною, надпредметною і міждисциплінарною, для її формування необхідний цілий набір інтелектуальних якостей, серед яких наявність комплексу знань, умінь і навичок з певної наукової галузі, добре розвинене абстрактне та критичне мислення, самооцінка, рефлексія тощо. Названа компетентність являє собою здатність особистості спілкуватися, контактувати з іншими людьми, для чого необхідний цілий комплекс вербальних і невербальних знань, умінь і навичок спілкування, адекватного сприйняття дійсності та співрозмовника.

Більшість учених, які присвятили свої праці питанню вивчення структури комунікативної компетентності, включають до її складу, поряд з лінгвістичною, соціолінгвістичною, соціокультурною, дискурсивною та ін., також стратегічну складову, яка в документі Ради Європи "Сучасні мови: вивчення, викладання, оцінка. Загальноєвропейська компетенція" (Страсбург, 1996) характеризується як уміння ставити і досягати мети та завдань мовлення, будувати його логічно і переконливо. Як важлива складова ключової комунікативної компетентності, комунікативно-стратегічна компетентність майбутніх учителів початкових класів включає у свій зміст позитивну мотивацію навчальної роботи, наявність знань, умінь та навичок з предметів лінгвістичного циклу, знання про основні стратегії і тактики комунікації та володіння ними в конкретних ситуаціях, а також здатність до самоосвіти, вміння критично сприймати одержану з різних джерел інформацію, здатність швидко пристосовуватися до різних життєвих і професійних ситуацій.

У науковій літературі визначено умови впровадження компетентнісного підходу в навчальний процес: 1) усвідомлення учасниками навчального процесу дидактичної специфіки поняття "компетентність"; 2) визначення послідовних рівнів у формуванні компетентності учнів та вимог до них, контроль за послідовністю формування компетентності; 3) чітке визначення вимог до кінцевого рівня сформованості базових компетенцій учнів та до основних етапів їх формування; 4) визначення та чітке дотримання поступовості формування предметних, загальнопредметних, метапредметних компетентностей учнів у навчальній програмі [4, с. 51].

Компетентнісний підхід передбачає не лише формування найважливіших компетентностей майбутніх учителів, але й їх готовності до відповідної роботи в школі. При цьому зростає рівень відповідальності педагога, оскільки даний підхід орієнтований на результат не як суму знань, а як здатність учня вирішувати різноманітні навчальні проблеми.

Інтегруюча роль компетентнісного підходу виявляється в тому, що він розвиває культурологічний зміст освіти. Сучасний учитель не мислиться без належного рівня розвитку педагогічної культури. Тому культуротворча домінанта, що виявляється в культурологічному підході до професійної підготовки студентів (Є.Бондаревська, В.Краєвський, І. Лернер, М. Скаткін та ін.), є стрижневою в освіті ХХІ століття. Зміст освіти являє собою відображення культури людства у всіх її проявах. Це знання як досвід людини у сфері пізнавальних діяльностей, уміння як відображення досвіду володіння відомими способами діяльності та досвід творчої діяльності. Саме володіння цими формами людського досвіду і становить суть компетентностей, у тому числі й комунікативно-стратегічної.

Сутність культурної діяльності розкрита у працях В.Біблера, П.Гуревича, Ю.Давидова, Б.Єрасова, Н.Іконнікової, М.Кагана, Е.Маркаряна, В.М.Межуєва. Різні аспекти формування педагогічної культури висвітлені у дослідженнях О.Барабанщикова, О.Бондаревської, М.Букач, О.Гармаш, Т.Іванової, І.Ісаєва, О.Рудницької. Зокрема, автором культурологічної концепції особистісно орієнтованої освіти є Є.Бондаревська, яка вважає, що учень розвивається не лише як суб'єкт пізнання, але й як носій і творець культури. Учена визначила такі основні цінності культурологічної освіти: 1) людина як суб'єкт культури; 2) освіта як культурне розвивальне середовище особистості; 3) творчість і діалог як способи існування та розвитку особистості в культурно-освітньому просторі [2]. У плані формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів важливими є процес їх культурної самоідентифікації, засвоєння зразків національної культури, осмислення та вибору культурних цінностей у процесі вивчення гуманітарних наук, включення в культурну творчість.

Визначальним показником демократизації та гуманізації в системі освіти є її зміст. У процесі одержання професійної освіти у майбутніх учителів необхідно сформулювати системне бачення наукових проблем, цілісне

сприйняття педагогічної дійсності через систему навчальних предметів, а також органічне включення власної продуктивної діяльності в цю систему. Така організація навчання студентів може бути забезпечена в процесі реалізації вимог системно-синергетичного підходу. Значення системного підходу як методологічної основи наукових досліджень педагогічного процесу розкривається у працях таких педагогів-класиків та сучасних учених, як С. Архангельський, Ю.Бабанський, В.Беспалько, М. Данилов, В.Загвязінський, Т. Ільїна, Ф. Корольов, В. Лугай, Г. Нестеренко, Н. Кузьміна, А. Куракін, Л.Новикова, О.Остапчук, О.Попова та ін. Шляхи реалізації системно-синергетичного підходу у процесі професійної підготовки розкриті в працях Н.Таланчук, В.Яковлевої, В.Корсунова, А.Уманського та ін.

Відповідно до основних положень системного підходу будь-яке наукове явище являє собою цілісну систему, яка складається з низки взаємопов'язаних між собою елементів. Отже, система має певну структуру, виконує ряд функцій відповідно до визначених цілей і мети, характеризується внутрішньою ієрархічністю та взаємозв'язками з іншими системами. Тому в процесі дослідження такого педагогічного явища, як комунікативно-стратегічна компетентність майбутніх учителів початкових класів, з'ясовується її структура, основні компоненти, функції, взаємозв'язки з іншими складовими комунікативної компетентності тощо з урахуванням того, що "навчальний процес - система специфічна; головна її відмінність від інших систем у тому, що її функціонування відбувається на основі внутрішніх психічних процесів студентів і викладачів, кожен з яких аналізує і формує різноманітні інформаційні потоки, виходячи зі своєї індивідуальної, змістовної діяльності при вирішенні тих чи інших загальних завдань навчання " [1, с. 24].

Цю специфіку допомагає врахувати синергетична теорія самоорганізації складних систем, розроблена у 80-х роках ХХ ст. (В.Буданов Л.Даниленко, Л.Зоріна, Т.Левченко, В.Лугай, А.Малков, Г.Нестеренко, В.Олійник, В.Степін, О.Чалий та ін.). Синергетика в сучасній науці є основою для моделювання

різноманітних процесів, у тому числі й педагогічного процесу як складної системи, яка є відкритою і неврівноваженою, а отже здатною до самоорганізації. На відміну від суто системного підходу, при якому педагогічні явища розглядаються у статичному стані, синергетика вивчає будь-яке явище у стані хаосу, тобто розвитку, у різноманітних зв'язках як всередині системи, так і з іншими системами. Тому інтеграція системного та синергетичного підходів дозволяє значно розширити і збагатити їх функціональні можливості.

Застосування системно-синергетичного підходу в процесі лінгвістичної підготовки майбутніх учителів початкових класів суттєво впливає на її зміст. Викладач повинен враховувати найважливіші характеристики будь-якого педагогічного явища, в тому числі й комунікативно-стратегічної компетентності, як системи, виявити ті її сторони, які потребують змін, з'ясувати можливі спрямування цих змін, тобто шляхи розвитку системи, здійснити аналіз можливих позитивних чи негативних впливів на систему, моменти біфуркацій і на цій основі більш точно визначити мету, завдання, форми і методи роботи з майбутніми учителями.

Все це зумовлює необхідність переглянути зміст фундаментальних предметів фахової підготовки майбутніх учителів, у першу чергу дисциплін лінгвістичного циклу як найбільш професійно важливих для вчителя початкової школи, на предмет оптимальності в обсязі знань, їх професійної спрямованості, доцільності розгляду тих чи інших тем, внутрішньопредметних та міжпредметних зв'язків, а також допомогти студентам оволодіти знаннями синергетичних законів та способами організації навчально-виховного процесу в початковій школі на засадах синергетики, розробити шляхи оновлення знань у зв'язку з появою нових наукових фактів та розвитком методики викладання навчальних дисциплін у вузі.

Однією із суттєвих ознак будь-якої компетентності, у тому числі й комунікативно-стратегічної, є особистісно-діяльнісна спрямованість. Тому наступним важливим завданням реформування системи вищої професійної освіти в Україні є необхідність забезпечити дієвість одержаних у вузі знань, а

також сформувати у студентів здатність ефективно працювати упродовж життя в умовах глобалізованого інформаційного суспільства, органічно вписуватися в складну систему різноманітних комунікативних зв'язків. Ці завдання можуть бути здійснені за умови використання комунікативно-діяльнісного підходу в процесі професійної підготовки майбутніх учителів (М.Вашуленко, Л.Давидюк, Т.Донченко, В.Капінос, О.Купалова, Т.Ладиженська, Я.Мельничайко, Л.Паламар, М.Пентилюк, К.Плиско, Г.Шелеховата ін.), метою якого є навчання мови через застосування знань, одержаних у процесі спілкування.

Відповідно суть даного підходу виявляється в таких основних поняттях, як мовленнєва діяльність, спілкування, культура спілкування, інтерактивність, сутність яких розкрита у працях багатьох видатних науковців. Зокрема, теорія мовленнєвої діяльності розроблена у працях Л.Виготського, О.Леонтьєва, І.Зімньої, проблеми комунікативної функції мови, мовленнєвого спілкування – у дослідженнях М.Бахтіна, В.Костомарова, О.Леонтьєва, Н.Хомського. Наукові та методичні проблеми вивчення мови на основі організації різних видів мовленнєвої діяльності були предметом дослідження А.Богущ, М.Вашуленка, В.Кан-Калика, О.Киричука, В.Семіченко, В.Полторацької, В.Русанівського, Л.Федоренко, С.Ярмоленко та багатьох інших учених.

Немає сумніву в тому, що успішна робота вчителя немислима без добре сформованих умінь комунікування. Дуже важливо для педагога вміти встановлювати контакти з людьми різного віку, враховувати реальні умови спілкування та особливості співрозмовника, знаходити вихід з конфліктних ситуацій, дотримуватись культури спілкування, враховувати думки інших людей тощо. Звичайно, визначальну роль у формуванні цих умінь мають базові знання та практичні уміння з сучасної української мови.

Для реалізації комунікативно-діяльнісного підходу в професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів необхідно так побудувати навчальний процес, щоб основою його був пріоритет мовленнєвої діяльності студентів у всіх її видах. У зв'язку з цим суттєво змінюються функції викладача, який не

лише дає знання студентам, а організовує їх активну навчальну і мовленнєву діяльність в аудиторії, застосовуючи відповідні активні форми і методи (бесіди, обговорення проблемних питань, дискусії і диспути, круглі столи, конференції, метод проектів тощо).

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Сучасна педагогічна наука продовжує розробляти проблеми професійного становлення майбутніх учителів початкових класів, зокрема усіх компонентів їх комунікативної компетентності як однієї з ключових у системі компетентностей педагога. Сьогодні йдеться не про засвоєння студентами певної суми знань, а про фахову підготовку, зорієнтовану на практичну професійну діяльність. У зв'язку з цим дуже важливо визначити підходи до підготовки майбутніх учителів, зокрема формування їх комунікативно-стратегічної компетентності, які б відображали сучасні тенденції в освіті та відповідали гуманістичній освітній парадигмі.

Як показує аналіз досліджень та публікацій останніх десятиріч, до таких підходів можна віднести особистісний, прагматичний, компетентнісний, культурологічний, комунікативно-діяльнісний, системно-синергетичний. Названі підходи не суперечать один одному, а інтегрують можливості модернізації сучасної професійно-педагогічної освіти в плані формування фахових компетентностей та особистісних якостей майбутніх учителів початкових класів. Названі підходи сприяють розвитку цілого ряду комунікативних компетенцій на основі активної мовленнєвої діяльності студентів, використання ними різноманітних стратегій і тактик педагогічного мовлення.

Подальшого уточнення потребує зміст поняття «комунікативно-стратегічна компетентність» майбутніх педагогів, його структури, функцій, умов формування. Необхідно також більш повно дослідити шляхи реалізації перелічених вище підходів у процесі формування комунікативно-стратегічної компетентності студентів педагогічних інститутів.

Література

1. Архангельский С.И. Некоторые методологические вопросы введения в теорию обучения высшей школы / С.И.Архангельский // Вопросы повышения эффективности теоретических исследований в педагогической науке. В 2-х ч. Ч.II. - М., 1976. - 218 с.
2. Бондаревская Е.В., Кульневич С.В. Педагогика: личность в гуманистических теориях и системах воспитания: Учеб. пособие / Е.В.Бондаревская, С.В.Кульневич. – Ростов - н/Д: творческий центр «Учитель», 1999. - 560 с.
3. Большаков В., Нейковський С. Болонський процес: плюси і мінуси / В.Большаков, С.Нейковський // Інформаційний вісник АН ВШ України.- 2007. - № 2. - С. 46-52.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. - К. : К.І.С, 2004. - 112 с.
5. Краевский В.В. Основы обучения. Дидактика и методика/ В.В. Краевский, А.В. Хуторской. – М.: Издательский центр «Академия», 2007. – 352 с.
6. Краевский В.В. Общие основы педагогики. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 256 с.
7. Пирс Ч. С. Начала прагматизма / Ч.С.Пирс. - Спб., 2000. - Т. 1. – 352 с.
8. Шестакова Т. В. Формування готовності майбутніх педагогів до професійного самовдосконалення : автореф. дис. на здобуття ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Т. В. Шестакова. - К, 2006. - 22 с.
9. Якиманская И.С. Технология личностно-ориентированного обучения в современной школе (Библиотека журнала "Директор школы") / И.С.Якиманская. - М.: Сентябрь, 2000. - 176 с.

